

LUKULEIKKI - LÄSLEK

LUKUMIKKO 19.-25.4

Lukuviikko – Läsveckan
19.-25.4.2004

Lukuleikki – Läslek ilman
ikärajoja!

Valtakunnallista Lukuviikkoa vietetään tänä vuonna 19.-25.4. Viikon teemana on Lukuleikki – Läslek. Kaikki kirjojen ystävät voivat osallistua lukuleikkiin; mielikuvituksella ei ole rajoja, kun lähdetään matkalle kirjojen maailmaan. Isot ja pienet saavat riehaantua riimeistä, lukea tarinoita, piirtää ja maalata kirjojen kuvituksia. Lukuviikkoa vietetään eri puolilla Suomea kouluissa ja kirjastoissa.

Ympäri Suomen on kirjastoissa ja kouluissa monia tapahtumia kansainvälisenä Kirjan ja Ruusun päivänä ja maailman kirjan päivänä perjantaina 23. huhtikuuta 2004. Helsingin kaupalliset Kirjan ja ruusun päivän tapahtumat ovat tänä vuonna 11. toukokuuta 2004.

Tämän Kuulumisten välissä julkaistavan Lukuleikki-liitteen taiteuttaa tämän kevään ylioppilas **Seija Viirret** ja kustantaa Pyhäjoen kunnan kirjasto- ja kulttuurilautakunta. Kirjoittajat ovat Pyhäjoen lukion opiskelijoita.

Kirjan ja ruusun päivä

23. päivä huhtikuuta valittiin tapahtuman ajankohdaksi kirjallisen historiansa ansiosta: **William Shakespeare** syntyi 23. huhtikuuta vuonna 1564 ja kuoli 23. huhtikuuta 1616. Kirjan ja ruusun päivä on myös **Halldór Kiljan Laxnessin** ja **Vladimir Nabokovin** syntymäpäivä.

Suomessa Kirjan ja ruusun päivää juhlietaan tiistaina 11.5.2004. Yleinen palaute toivottavasti paremmista sääolosuhteista puolsi päivän siirtämistä huhtikuusta toukokuuhun.

Myös muualla Euroopassa juhlietaan Kirjan ja ruusun päivää muulloin kuin huhtikuussa. Iso-Britanniassa ja Irlannissa

1930-luvulla eräs kirjakauppias Barcelonassa keksi romanttisen idean edistääkseen kirjojen myyntiä ja kirjallisuuden tuntemusta: Katalonian suoje-lupuhimyksen Pyhän Yrjön päivänä ruvettiin viettämään erityistä Kirjan ja ruusun päivää, jolloin mies antaa naiselle ruusun ja nainen miehelle kirjan. Idean alkulahteilla Kataloniassa Pyhän Yrjön päivä on omistettu täysin kirjoille ja ruusuille. Barcelonan kadut täyttyvät jo aa-

muvarhaisella kirja- ja ruusukokujuista, karnevaalikulkue kiertelee pitkin katuja, kirja-uutuusia julkistetaan ja kirjailijat tapaavat lukijoitaan.

1995 Unesco julisti katalonialaisen Kirjan ja ruusun päivän kansainväliseksi kirjan ja tekijänoikeuden päiväksi. "Kirjat ansaitsevat erityisen päivänsä, jolloin niitä juhlietaan vapauden, yhteenkuuluvuuden ja rauhan symboleina", sen julistus kuuluu.

tapahtumaa vietetään 6.3. (katso heidän omat nettisivunsa www.worldbookday.com). Kirjan ja ruusun päivä on Suomessa kustantajien, kirjakauppioiden, järjestöjen ja kaikkien muiden asiasta kiinnostuneiden yhteinen hanke promotoida kirjaa ja lukemista ja nostaa esille mielenkiintoisia ilmiöitä ja ajankohtaisia tapahtumia kirja-alalta. Suomessa Kirjan ja ruusun päivää juhlietaan tänä vuonna kahdeksatta kertaa.

Lukuviikolla Englannissa, Shakespearen syntymäkaupungissa Stratfordissa

Osalla Pyhäjoen lukion opiskelijoista ja opettajista on erillainen kouluviikko; koulu on "siirtynyt" Englantiin viikoksi. Äidinkielenopettaja, historian-

opettaja ja 9 opiskelijaa ovat parhaillaan Englannissa, Stratford-upon-Avonissa, Shakespearen syntymäkaupungissa. Shakespeare-henkisellä, his-

toriaan ja kuvataiteeseen suuntautuvalla opintomatalla etsitään vastauksia moniin kysymyksiin. Minkälainen ihminen ja persoona oli suurten historiallisten draamojen taustalla? Mitä Shakespearesta oikein voidaan sanoa? Mikä on siis oleellista tuhansien ja taas tuhansien elämäkertojen ja tutkielmien jälkeen?

Royal Shakespeare Company on Ison-Britannian kansallisteatteriseurue, joka luokituu teatterimaailman kansainväliseen kärkeen. Sillä on verraton maine Shakespearen ja muiden klassisten näytelmä-

kirjailijoiden tuotannon tulkit-sijana. Seurueen virallinen kotinäyttämö on 1800-luvulta lähtien ollut Stratford-upon-Avonissa. Tänä iltana pyhäjokiset opiskelijat näkevät Romeon ja Julian Ison-Britannian kansallisteatteriseurueen esittämänä. Ennen esitystä he pääsevät tutustumaan teat-

teritaloon. Shakespeare syntyi 23. huhtikuuta 1564.

Hyvää lukuviikkoa ja William Shakespearen syntymäpäivää!

Se miekkonen pääsi kotiin

TANELI HEIKKILÄ

”Se miekkonen, se loman sai, vaikk’ onkin meistä nuorin, ja kiirehtii jo, tottakai, luo rakkaan äitimuorin.” **Yrjö Jylhän** runossa Kotiin (Kiirastuli, 1941) vallitsee alussa kepeä ja leikkisä tunnelma. Mutta jo runon kaksiselitteinen otsikko viittaa siihen, että se ei pelkästään ole tällaista kevyttä riimitelyä, vaan siihen liittyy myös syvällistä, uskonnollista näkökantaa. Runossa nuori mies saa lomaa rintamalta ja on jo lähdössä kotiinsa, kun tulee käsky vastaiskuun osallistumisesta. Hän osallistuu siihen kirkkimiehenä ja kuolee monien muiden sankarivainajien kanssa.

Runon päähenkilö on todella nuori, minkä voi päätellä siitä, että hän ”kiirehtii jo, tottakai, luo rakkaan äitimuorin”. Runon kertoja, hänen aseveljensä, olettaa itsestään selvästi, että tämä menee tapaamaan äitiään, ei rakastettuaan. Sota-aikana avioituttiin ja irtaautettiin kodin ympäröistä jo nuorena, joten tämän perusteella hän on vasta juuri tarpeeksi vanha sotimaan.

Runon alkuosassa vallitsee leikkisä riimitely ja sanavalinta. Onhan nuori mies pääsemässä kotiinsa lomalle, miksipä ei siis olisi iloisella tuulella? Mutta pian runo vakavoituu;

”Niin riennettiin taas taisteluun, Myös kirkkimies, se nuorin. Nyt nukkuu lailla monen muun

hän alla tähtikuorin.

Mielestäni kolme viimeistä säkeistöä sopisivat luettavaksi jopa hautajaisissa niiden uskonnollisen viestin ja hartaan tunnelman seurauksena. Jylhä on valinnut ilmaisunsa loistavasti; ne tukevat tekstin sisältöä siten että sisältö ja muoto ovat yksi kokonaisuus, joka muuttuu samaan tahtiin.

Jylhän runossa konkreettinen ja symbolinen merkitys kulkevat sujuvasti rinnan. Konkreettisesti ajateltuna kyseessä on kertomus, jossa nuori poika kuolee rintamalla. Symbolisessa tulkinnassa taas sodalla on suurempi merkitys kuin vain itsenäisyystaistelua; se kuvastaa koko maailmaa ja sen mielettömyyttä. Kuolema ja pääseminen kotiin taas merkitsee taivaan lepoa ja rauhaa.

Runo on osuva ja koskettava, se välittää todentuntuisen kuvan miesten tunnelmista talvisodassa. Jylhä onkin mahdollisesti saanut runonsa idean sotitapahtumista. Hän oli mukana Taipaleenjoen ankarissa taisteluissa, ja tätä kautta hänellä oli oivallinen tilaisuus seurata miehiään ja heidän kohtaloitaan. Ehkä hän itse on runon minä. Ajatusta tukee se, että runon puhuja lupaa sotilaille kunniamerkin hänen urotöistään. Jylhä toimi komppanianpäällikkönä sodassa, joten hänellä oli oikeus myöntää kunniamerkkejä. Sota-ajan tunnelma heijastuu

KOTIIN

Se miekkonen, se loman sai, vaikk’ onkin meistä nuorin, ja kiirehtii jo, tottakai, luo rakkaan äitimuorin.

- Siis terve matkaan, näkemiin!
- sanoin ja kättä pistin:
- Näin urotyös se palkittiin, ja kohta saat myös ristin. -

Niin valmistui hän lähtemään, kun kuultiin pahemmasta: nyt vastaiskuun lähdetään – lomalle sitten vasta.

Niin riennettiin taas taisteluun, myös kirkkimies, se nuorin. Nyt nukkuu lailla monen muun hän alla tähtikuorin.

Sait kaiken, minkä lupasin, kun sulle kättä pistin: kotiisi pääset sittenkin ja siellä saat myös ristin.

vahvasti runon ulkomuotoon ja ilmiösuun. Runossa vallitsee kaikkien viiden säkeistön ajan tiukka, säännöllinen rytmi. Jokainen säkeistö on kuin toisen kopia; säkeet ovat yhtä pitkiä ja niissä on samantapainen riimitys. Runoon voisi hyvin kuvitella jonkun säännöllisen rytmin. Tämä kuvastaa hyvin sitä, että se on kirjoitettu sodan aikana; tällöin oli pakko pitää tiukkaa kuria ja järjestystä, että kokonaisuus olisi pysynyt edes jonkinlaisessa järjestyksessä. Toisaalta runo myös ilmentää hyvin 1900-luvun puolivälin yleistä runomuotoa, joka oli ”vanhanaikainen”. Silloin ei vielä arvostettu modernia runoutta, jossa riimit eivät enää kahlitse runon sanomaa.

Runo päättyy lohduttavaan toteamukseen ja lupaukseen pääsemisestä kotiin: ”Sait kaiken minkä lupasin, kun sulle kättä pistin: kotiisi pääset sittenkin ja siellä saat myös ristin.”

Kuka avaimen omistaa?

TANJA MUURINEN

TALO

Samuli Putron Zen Cafélle kirjoittama rocklyriikka ”Talo” (1999) on kertomus jätetyksi tulleen ihmisen tunnelmista. Runon minä on mitä todennäköisimmin mies, sillä Zen Café kirjoittaa biisinsä miehen näkökulmasta. Runon alku tekee selväksi tilanteen: ”Tämä talo on tyhjempi nyt kun sä lähdit Tampereelle etkä takaisin tullut.” Ikävä elämäntilanne on tullut yllättäen vastaan; runon minä ei ole selvillä miten ja miksi. Laulussa toistuukin monta kertaa lausahdus ”en mä tiedä mitä tapahtuu”. Yllättävyydestä kertoo hieman haikeahko muistelu: ”minä olin varma että kaiken olis korjata voinut...” Runo ei suoranaisesti paljasta, miten suhteen olisi voinut korjata. Kuitenkin runon tunnelma välittää ajatuksen, että kyseessä on ollut jokaisessa parisuhteessa esiintyvä kitka. Tässä tapauksessa kitka on kasvanut liian suureksi.

Runon toinen osapuoli, Tampereelle lähtenyt ex-puoliso, jää runossa ilman tarkempaa kuvausta. Runon minä ei sano hänestä mitään hyvää. Hän kertoo ehkä hieman kylmästikin hänen lähdöstään: ”Sä otit kaikki tavarasi levyjä myöten.”

”Talo” on melko tyyppillinen Zen Cafén biisi. Se kertoo bändille tyyppisestä aiheesta, ihmissuhteista. Zen Cafén kaikki lyriikat ovat miehen näkökulmasta. Onkin väitetty, etteivät naiset ymmärrä Putron sanoituksia kuten ne pitäisi. Yhtyeen sanoituksista löytyy kuitenkin samaistumisen aihe lähes aina ja lähes kaikille. Ehkä tämä on syy, miksi nuoret tykkäävät bändistä.

Runo on rocklyriikkaa. Tekeleen ulkomuoto muistuttaa pitkää ja kapeaa pötkylää, mutta uskoisin, ettei se ole ollut Putron suunnitelmassa, koska laulaessa runon muoto ei kuitenkaan tulisi näkyviin. Samaisesta suurpiirteisyydestä kertoo myös se, ettei runossa ole lähes lainkaan välimerkkejä.

Tämä talo on tyhjempi nyt kun sä lähdit Tampereelle etkä takaisin tullut tämä talo on kylmempi nyt

tämä talo on tyhjempi nyt kun et soittanut tai jos sen teit en kotona ollut eteisestä makuuhuoneeseen on pitempi matka tämä talo on tyhjempi nyt

en mä tiedä mitä tapahtuu joku sotkee tätä asuntoa, epäilen että se on talonmiehen akka kai sillon avaimet kaikkiin näihin asuntoihin en mä tiedä mitä tapahtuu joku sotkee tätä asuntoa, epäilen että se on talonmiehen akka kai...

tämä talo on tyhjempi nyt kun sä otit kaikki tavarasi levyjä myöten

tämä talo on tyhjentynt pöydän paikalla on pahvisia laatikoita sydämenmuotoisia haaveita asioita jotka tapahtui ja joitain joiden olisi pitänyt olla aivan erittäin ja aivan erilai minä olin varma että kaiken olis korjata voinut ja korjata voinut ja korjata voinut

en mä tiedä mitä tapahtuu joku sotkee tätä asuntoa, epäilen että se on talonmiehen akka kai sillon avaimet kaikkiin näihin asuntoihin en mä tiedä mitä tapahtuu joku sotkee tätä asuntoa, epäilemättä se on minä joka murenee sullahan tietysti kaikki on kunnossa kaikki on kunnossa kaikki on kunnossa kaikki on kunnossa kaikki

tämä talo on tyhjempi nyt sullahan tietysti kaikki on kunnossa kaikki on kunnossa kaikki on kunnossa kaikki on kunnossa kaikki

en mä tiedä mitä tapahtuu joku sotkee tätä asuntoa, epäilen että se on talonmiehen akka kai sillon avaimet kaikkiin näihin asuntoihin en mä tiedä mitä tapahtuu

Naiivia ”teinirakkautta” vai aitoa tavaraa?

LIISA HAATAJA

Vuonna 1964 **Dusty Springfield** esitti kappaleen I only wanna be with you. Muun muassa **Erkki Suoma**a on tehnyt kappaleen sanoista suomen-noksen, hänen versionsa on nimeltään ”Jykevää on rakkaus”. Voi huomata, että Suoma on lukenut alkuperäiset sanat tarkkaan suomennotta varten, mutta kyllä hän on laittanut omiakin ideoitaan mukaan.

Runon puhuja on karskisti käyttäytyvä nuori mies, joka on löytänyt elämänsä rakkauden. Hän ei ole kovin kokenut tässä lajissa. ”No enhän mä ole pahemmin muiden kanssa ollut sua ennemmin”, mietiskelee nuorukainen. Puhujan äänensävy on

hyvin onnellinen ja huojentunut, onhan hän rakastunut. Runon minä kokee koko olemuksensa muuttuneen rakastumisen rytäkässä, tai ainakin sen olevan muuttumassa. Hän miettii, miten tyttö on saanut hänet muuttumaan: ”Sä kerroit miten sua tympäsee jätkät jotka makeilee. Mä luulen ett mä pikkuhiljaa muutuinkin, jotain kai mä sulta tässä opinkin.” Tämä kuulostaa aika hauskalta siinä mielessä, että poika ja tyttö ovat seurustelleet vasta kuukauden. Runosta saa muutenkin sellaisen vaikutelman, että se on kirjoitettu pienellä ironialla. Jo neljännellä rivillä tulee vastaan ensimmäinen ironinen lause: ”Nyt on styyllattu kuukaus, niin jykevää on rakkaus.” Siis anteeksi? Niinkö

kykevää rakkaus on, että pysytään yhdessä jopa kuukausi? Halutaanko tässä vain kiusoitella hölmöjä teinejä, jotka kehuvat rakastavansa? Eivätkö nuoret muka tiedä mitään aidosta rakkaudesta. Kuka pystyy todistamaan, mikä rakkaus on pitkämielinen, rakkaus, joka ei kerskaa? Itsekin epäilen, onko tällaisessa suhteessa, jossa jo näin varhain hekumoidaan onnellisena rakkaus-sanalla, aineksia pitempään kumppanuuteen. Mutta eihän runon pikainen rakkaus ole mitään verrattuna esimerkiksi Shakespearen ”Romeon ja Juliaan”, jossa rakastuneet teinit syöksyvät alttarille jo parin tuttavallisen sanan jälkeen! Tietenkin voi olla, että kir-

joittaja on halunnut jopa kehua nuorta vilpöntä rakkautta, joka saa kovapintaisenkin kollin sulamaan. Se on kyllä nähty tosielämässäkkin: poika sekoittelee ihastuneiden tyttöjen päitä miten tahtoo ja mahtaaile suosiollaan, kunnes ”se oikea” hänet kesyyttää. Ja poika on tästä taltuttamisesta helpottunut, koska kovan jätkän maine on myös kova kantaa. Niin kuin runossakin poika myöntää: ”Kovanaamaa enää esitä en, jos suoraan sanon se toi mulle helpotuksen.” Poika ei siis ole mikään nuija, koska on ymmärtänyt olevansa ehkä surullisenkuuluisakin kovis-imagostaan.

JYKEVÄÄ ON RAKKAUS

En tiedä mikä sussa oikein kiinnosti, mut heti mulla silloin kyllä välähti että empähän pistäis vastaankaan kuljeskelemista ihan kahdestaan. Nyt on styyllattu kuukaus, niin jykevää on rakkaus.

Mun kaveritkin kattoo ihan kummissaan ja miettii varmaan olenko mä tosissaan. No enhän mä ole pahemmin muiden kanssa ollut sua ennemmin. Nyt on styyllattu kuukaus, niin jykevää on rakkaus.

Muistat kai mitä juteltiin, kun himaan päin kuljettiin. Sä kerroit miten sua tympäsee jätkät jotka makeilee. Mä luulen ett mä pikkuhiljaa muutuinkin, jotain kai mä sulta tässä opinkin. Kovanaamaa enää esitä en, jos suoraan sanon se toi mulle helpotuksen. Sen on tehnyt tää kuukaus, niin jykevää on rakkaus.

Lentäminen, rakkaus, elämän tarkoitus

HANNE MAIJALA

...Joonatan nousi mustan meren yläpuolelle, ja uhraamatta ajatustakaan epäonnistumiselle tai kuolemalle painoi siipensä tyvestä lähtien lujasti vartaloaan vasten ja työntyi kohtisuoraan syöksyyn. Tuuli jymisi mahtavasti korvissa. Kääntämällä aavistuksen verran siivenkärkiään se loivensi syöksyä ja ampaisi kuutamosten aaltojen yli kuin harmaa tykinkuula.

Lokki Joonatan on **Richard Bachin** tunnetuin teos, kirja, joka sopii niin lapsille kuin aikuisille. Tarinasta löytyvät kaikki iltasadun ainekset; ankara ympäristö, erilainen päähenkilö, jota yhteisö ei hyväksy - ja tietysti onnellinen loppu. Aikuiselle lukijalle kirjasta avautuu kuitenkin enemmän ulottuvuuksia. Lukiessa voi aistia Joonatanin turhautumisen, kun muut lokit kieltäytyvät ymmärtämästä omaa parastaan, häpeän karkotuksesta ja riemun, kun hän oppii jotain uutta, saa lisää ilmaa siipiensä alle. Lukiessa todella huomaa, että Bach on ammatiltaan lentäjä.

Joonatan on ilmestynyt 1970, ja sen suosio on kertonut jotain se, että kirja, joka minulla on edessäni, on yhdeksäs painos. Painettu vuonna 1985. Bachilla oli vaikeuksia löytää kustantaja kirjalleen, ja se julkaistiinkin vähin äänin, odottamatta suurempaa suosiota. Arvio osui hiukkasen vikaan. Lentoon päästyään Joonatan alkoi koota ilmaa siipiensä alle ja lähti liittämään kohti taivasta. Sen lento jatkuu edelleen.

Joonatan Livingstone on lokki, joka haluaa oppia lentämään. Ja oppiinkin, vanhempien kieltoista ja lauman painostuksesta huolimatta. Oppii niin hyvin, että lauma katsoo sen loukanneen loppupuolen arvoja ja perinteitä ennen kuulumattomalla käytöksellään ja karkottaa sen laumasta. Lokki pysyköön lestissään! Haahuilla nyt pitkin taivaita, kun pitäisi etsiä ruokaa.

...mutta nyt meillä on syytä ole-massaolomme: voimme oppia, saada selville, tulla vapaiksi!

...Joonatan yrittää saada lauman ymmärtämään. Tuota lukiessa ajattelin katolisen kirkon vaikutusta keskiajalla. Kirkko oli aina oikeassa, vain kirkon selitykset olivat luotettavia. Nerot, jotka uskal-

sivat esittää niinkin pöyristyttäviä väitteitä kuin että aurinko ei kiertäisikään maata tai että maa ei olisi-kaan litteä, suljettiin arestiin, tuomittiin noidiksi tai murhautettiin vähin äänin. Mitä nyt mitätön rahvas voisi tietää, kun Isossa Kirjassa on ilmoitettu kaikki tietämisen arvoinen. Jumalanpilkkua! Panettelua!

Koskapa uusia, vallankumouksellisia ajatuksia olisi kuunneltu. Jos joku nyt kertoisi keksimästään uudesta, entistä nopeamasta tietokoneesta, hänet otettaisiin vastaan avosylin. Jos hän taas väittäisi kivenkovaan,

että maapallo onkin itse asiassa kuutio, häntä pidettäisiin pähkähulluna. Kuten Joonatania.

Suurin surun aihe hänelle on, että muut lokit eivät saa hyötyä hänen opeistaan. Joonatan on hyvin epäitsekäs lokki, hänelle muut ovat etusijalla.

Kun ne kuulevat asiasta, ne ovat villeinä ilosta. Meidän ei tarvitse enää lentää raahustaa kalastus-alustan ja rannan väliä, vaan elämässä on tarkoitusta! Meistä tulee vapaita! Me opimme lentämään!

Joonatan on pahoillaan ja häpeissään joutuessaan jättämään lauman. Se, minkä hän olisi halunnut koituvan koko lauman HYÖDYKSI, AUTTAA NYT PELKÄSTÄÄN HÄNTÄ ITSEÄÄN.

Joonatan on pahoillaan ja häpeissään joutuessaan jättämään lauman. Se, minkä hän olisi halunnut koituvan koko lauman HYÖDYKSI, AUTTAA NYT PELKÄSTÄÄN HÄNTÄ ITSEÄÄN. Kästään häntä itseään. Joonatan oppii koko ajan lisää lennellesään ympäri maailman meriä. Hän huomaa pystyvänsä matkustamaan satoja kilometrejä juurikaan rasittamatta ruumistaan. Oppii, kuinka syvällä uivia, herkullisia, rasvaisia kaloja voi pyydystää hukumatta, kuinka lämpimillä ilmapatsailla voi ratsastaa, kohota satojen metrien korkeuteen ja syöksyä sitten kohti pinnan alla piileskeleviä

kaloja. Tämän kaiken se haluaisi opettaa laumalleen, t e h d ä sen elämästä helpompaa.

J o s j o k u meidän maailmassamme keksisi, kuinka ansaita enemmän rahaa kuin kukaan muu, hän

ei takuulla jakaisi tietoaan muiden kanssa. Porhostelisi vain pitkin katuja, ja tekisi parhaansa näyttääkseen rikkaammalta kuin muut rikkaat. Mitä hauskaa rikkaudessa muka on, jos muut ovat yhtä rikkaita. Mitä iloa on omista linnoista ja saarista ja muista, jos kaikilla muillakin on sellaiset? Joonatanille 'porhostelu' tosin olisi hiukkasen hankalaa. Hänellä ei ole ketään, jolle mahtaila ja esitellä taitojaan, rikkauttaan.

Sitten ne tulivat illalla ja tapasivat Joonatanin yksin liitelemässä halki taivaan, jota se rakasti. Molemmat Joonatanin siipien viereen saapuvat lokit olivat kirkkaita kuin tähdentuike, ja niistä säteili lempeyttä ja ystävällisyyttä. "Me olemme sinun laumaasi, Joonatan. Sinun veljiäsi. Me olemme tulleet viemään sinut korkeammalle, viemään sinut kotiin.."

Ystävällistä. Minulla ei olisi mitään sitä vastaan, että minut noilla sanoilla kutsuttaisiin oppimisen paratiisiin. Toisaalta Joonatanille mikä tahansa paikka on oppimisen paratiisi. Jos oppii ilman mallia ja opettajaa lentämisestä yhtä paljon kuin

Joonatan, niin mitä tapahtuu-kaan, kun saa asiansa osaavan opettajan...

Joonatan ei opi pelkästään lentämisestä, oppituntien sisältöön kuuluu myös opetusta rakkaudesta. Joonatan on opiskelun Elvis Presley, suuri mestari, jokaisen

opettajan unelma oppilas. Kun jotain opittavaa löytyy, Joonatan oppii sen, oli kyseessä sitten uudenlainen laskeutumisteknikka tai kyky siirtyä ajatusten voimalla. Niin se oppii myös läksyn rakkaudesta.

...mitä enemmän Joonatan opetteli ystävällisyyden läksyä, ja mitä paremmin se perehtyi rakkauden olemukseen, sitä kiihkeämmin se halusi palata maan päälle. Sillä yksinäisestä menneisyydestään huolimatta lokki Joonatan oli syntynyt opettajaksi, ja sen omin tapa osoittaa rakkautta oli lahjoittaa osa näkemästään

totuudesta sel-laiselle lokille, joka ei muuta pyytännyt kuin tilaisuutta totuuden näkemiseen.

Järkevää tai ei, muiden estelyistä huolimatta Joonatan lähtee takaisin maahan. Kohta sillä on jo oma pieni 'lauma', ryhmä nuoria lokkeja, jotka rakastavat yli kaiken lentämistä. Kuka rakastaa vauhdin hurmaa, kuka taitolentoa, kuka liitelyä auringossa kimmeltävän meren yllä. Joonatanilla on jotain opettettavaa jokaiselle niistä.

Joonatan oli alituisesti jokaisen oppilaansa rinnalla näyttämässä, kehoittamassa, vaatimassa, auttamassa. Se lensi oppilaidensa kanssa yön ja pilvien ja myrskyn halki...

Joonatanin oppilaat edistyvät. Jokainen niistä on karkotettu laumasta, ja jokainen niistä on aluksi katkera. Vähitellen ne kuitenkin sisäistävät myös Joo-

natatin oppien henkisen puolen ja alkavat antaa laumalle anteeksi sen tietämättömyyden, pelon, jota se tunsu eri tavalla ajattelevia lokkeja kohtaan. Nyt

Joonatanilla on koossa joukko taitavia oppilaita, ja se päättää lähteä lauman luo opettaakseen myös sille sen, mikä hänelle itselleen on aina ollut itsestään selvää: lentämisen,

rakkauden, elämän tarkoituksen.

Totta kai lauma suhtautuu nuivasti tulokkaisiin, varsinkin vanhemmat lokit ja lokkineuvosto. Vähitellen muutama lokki kuitenkin uskaltautuu lähemmäs kuuntelemaan oppitunteja, aluksi yön pimeyden turvin, ja viimein myös Joonatanin oppilaisiksi. Ensimmäisten rohkeiden näytettyä esimerkkiä Joonatanin oppilasryhmä kasvaa kasvamistaan.

Osa lokeista pitää Joonatania jumalana, Korkeimman Lokin poikana, osalle hän taas on saatanana. Kukaan tuskin kuitenkaan pyrkii kieltämään Joonatanin ilmiömäisiä lentotaitoja, joiden oppiminen vetää nuoria lokkeja puoleensa enemmän kuin lauman vanhinten uhkailu laumasta karkotuksella. Maine kuitenkin vaikuttaa. Kun yksi Joonatanin alkuperäisistä oppilaisista törmää kallioiseensa ja ilmestyy kohta takaisin yhtä hyvässä kunnossa kuin hetkeä aikaisemmin, lokkilauma päättää Joonatanin olevan Saatanana.

Täytyy harjoitella, jotta näkee todellisen lokin, sen hyvyyden, mikä niissä jokaisessa piilee, ja sitten täytyy opettaa niitä näkemään se itse itsessään.

Näin sanoo Joonatan kirjan loppupuolella yhdelle oppilaisistaan. Sanotun merkitystä lisää se, että juuri hetkeä aiemmin koko lokkilauma on hyökännyt yhtenä lintuna Joonatanin kimp-puun nokkiakseen sen hengiltä.

ÄLÄ KIRJOITA ITSEÄSI

maailmojen väliin,

nouse merkitysten moninaisuutta vastaan,

luota kyynelten jälkeen ja opi elämään.

-Paul Celan

Annan objektiivisen todistuksen itseni läpi koska asiat kulkevat minun lävitseni se on ainoa pätevä todistus raivokkaasti, läheltä, oman rytmini mukaan.

-Aila Meriluoto, runoilija ja suomentaja

Runoilijalla on erityinen herkkyyks tavoittaa huomispäivän olemassaolo ihmisen tajunnassa... Runossa on minimaalisen annoksen taikaa - sanalla on siinä suurin säteilyvoima.

-Kirsi Kunnas, runoilija ja suomentaja

Eivät mestariteokset ole mitään erillisiä ja yksinäisiä tuotteita. Ne ovat tulosta monta vuotta kestäneestä yhteisestä ajattelusta.

-Virginia Woolf

NUORET RUNOILIJAT

Kirjoitakaa niin kuin haluatte, mihin tyyliin tahansa. Liian paljon verta on virrannut sillan ali jotta voisi uskoa vain yhden tien autuuteen.

Runoudessa kaikki on sallittu.

Yhdellä ehdolla, tietenkin: tyhjä sivu on pantava paremmaksi.

-Nicanor Parra

Materiaali kertyy meihin sekä tiedostamatta että tiedostaen. Voimme kerätä sitä tarkoituksellisesti, ja tietysti keräämme. Mutta tiedostamaton materiaali on vähintään yhtä tärkeä. Kaikki, mitä näemme, koemme, kuulemme ja luemme, uurtuu alitajuntaamme jälkiä ja jättää meille alitajuista materiaalia. Mutta sen runoiksi muuntautuminen on arvaamatonta. Elämämme merkitsevimmät tapahtumat eivät välttämättä kehkeydy runoiksi, eivät suinkaan: runoilija ei useinkaan ollenkaan runoile siitä, mistä sivullinen luulisi. Hän tekee maailmanympärimatkan eikä kenties saa tästä komeasta aineksesta säätäkään runoon. Kävellessään puuliiteriinsä hän jonakin päivänä huomaa tiellä oksan varjon, sata kertaa nähdyn: tänä erityisenä päivänä siinä on runon alku.

-Aale Tynni, runoilija ja suomentaja

Rakkauden on valta, iankaikkisesti, aamen

LAURA MÖTTÖNEN

Gyula Juhazin 1926 kirjoittama ja **Erkki Lyttikäisen** suomentama Anna, ikuisesti on kaipaava rakkausruno, jollaisia on puoli maailmaa pullollaan. Kuitenkin, on siinä jotain, joka eroaa muista vastaavista runoista; siitä ei ole tehty liian ”nyyhkivää”, vaan Juhaz pysyy kohtuudessa. Jo ensilukemalla runosta jää positiivinen tunnelma, vaikka sattuu ja rakkaus päättyy, silti elämä jatkuu.

Runossa on perinteiseen tapaan minäkertoja, joka ker- too omaa tarinaansa kuljettaen juonta eteenpäin. Ajatus on selvä: runon minä on elämänsä varrella kohdannut sinän ja rakastunut. Rakkaus ei kuitenkaan syystä tai toisesta ole kestänyt. Se sattuu. Runossa minä puhuu ajan parantavasta voimasta, monesti aika on armo- ton, mutta tässä tapauksessa sen merkitys on pelkästään positiivinen. ”Vuodet tulivat ja menivät, jäit muistoistani.” Aika armah- ti minän.

Pienen hetken runosta saa kuvan, ettei minän ja sinän parisuhde ollut täysin onnellinen ja harmoninen. ”En enää jäljessäsi kulje elon synkkään viitaan” viit- taisi mielestäni henkilöiden tietynlaiseen ”eriarvoisuuteen”. Sinän ja minän parisuh- teessa ei ilmeisesti toteudu vanha viisaus, jonka mukaan

puolisoiden tulee kulkea tois- tensa, ei jäljessä eikä edellä, vaan rinnalla. Runosta jää tun- nelma, että minä on saattanut olla suhteessa heikompi osa- puoli seurailleen sinän jalanjäl- jissä. Toisaalta elon synkkään viitaan kulkeminen voi tarkoittaa myös kuolemaa. Enää paris- kunta ei kulje yhdessä, vaan

AJATUS ON SELVÄ: RUNON MINÄ ON ELÄMÄNSÄ VARRELLA KOHDANNUT SINÄN JA RAKAS- TUNUT. RAKKAUS EI KUITEN- KAAAN SYYSTÄ TAI TOISESTA OLE KESTÄNYT. SE SATTUU..

minä joutu- tuu kul- kemaan y k s i n k o h t i k u o l e - ma. Sinä on selvästi ollut minälle to- della tärkeä, runo todistaa tä- män väitteen puolestani. Minä on ottanut eron raskaasti, mut- ta vuosien jälkeen hän pystyy elämään ilman mielessä kum- mittelevia aja- tuksia: ”Rau- hassa voin ni- mesi jo ääntää, en enää kaih- da katsees kos- ketusta.” Minä on ilmeisesti erosta huoli- matta joutu- nut joskus

SINÄ ON SELVÄSTI OLLUT MI- NÄLLE TODELLA TÄRKEÄ, RUNO TODISTAA TÄMÄN VÄITTEEN PUO- LESTANI.

kohtaamaan sinää, puhumaan ja katsomaan silmiin. Silmät ovat sielun peili, mutta tässä tapauk- ssa tämä peili on himmenty- nyt, enää ei tarvitse kaihtaa kat- setta. Myös puhuminen onnis- tuu: ”Rauhassa voin nimesi jo ääntää.”

Aika on auttanut minää ym- märtämään maailman todellisen suuruuden, että sinä, hänen elä- mänsä rakkaus oli todellakin vain yksi ainoa ihminen maail- masta. Lopulta minä on oivalta- nut, että kukaan ei ole korvaa- maton. Ei välttämättä edes se, jota eniten rakastaa.

Hetken aikaa tuntuu, että minä yrittää nuoruudellaan se- littää tunteitaan: ”jo tiedän, että hulluutta on nuoruus.” Mutta hän tulee pian jär- kiinsä: ”Mutta silti, silti älä usko, että harhaa oli kaikki ja että kaikki se on men- nyt; turha luulo!”

Minä toteaa, että ei nuoruuden hulluus eikä mikään muu mahti maailmassa tee turhaksi koet- tuja tunteita, sen minä ymmär- tään. Tässä koh- dassa on aino- an kerran ru- nossa käytetty huutomerkkiä, sillä minä tah- too tehostaa sanomaansa; on todellakin turha luulo! Ei rakkautta voi laittaa nuoruuden piikkiin.

Muistot ja niiden merkitys korostuvat runon loppupuolel- la. Minä muistaa ja tulee luulta- vasti aina muistamaan, ”sillä mi- nussa sä elät.” Sinän jäljet, rak- kauden jäljet ovat jääneet mi- nän elämään. Runossa annetaan

minästä hyvin inhimillinen kuva: kravatin solmu on vinoissa ja puhe kangertaa, tervehdyksiin- kin hän vastaa miten sattuu. Menetetyn rakkauden ja kaipa- uksen merkit näkyvät edelleen, mikä tekee minästä ihmisen. Voimakkaasti ihmisen, sillä rak- kaus, kaipausta ja epäonnistumi- nen ovat ihmisyyden merkkejä.

Juhazin runo varmasti kosket- taa meistä monia. Se tu- lee lähelle tavallista ih- mistä, mah- dollistaa sa- maistumisen. Runon inhi- millinen minä h e r ä t t ä ä myötätuntoa,

sillä hänestä ei ole tehty täydellistä kiiltokuvaihmissa. Minä pystyy tunnustamaan, että rak- kauden menettäminen sattuu, eikä eroa seu- ravana päivänä pysty kulke- maan teko- my kasvoilla kuin mitään ei olisi tapah- tunutkaan. Toisaalta minä ei jää rype- mään itsesää- lissä, vaan näyttää, että vaikka elämä on välillä silppuna, voi se siitä huolimatta jatkua.

Runon otsikko, Anna, ikui- sesti ei sinänsä paljasta paljoa- kaan. Anna voisi yhtä hyvin tar- koittaa Anna -nimistä naista tai verbiä antaa. Loogisempi vaih-

ANNA, IKUISESTI

Vuodet tulivat, ja vuodet menivät, jäit muistoistani, hiljaa kuihtui kuvas sielustani. Pois aika huuhtoi olkapäättes kaaren, on äänesi vain kuiskaus, ei muuta, en enää jäljessäsi kulje elon synkkään viitaan. Rauhassa voin nimesi jo ääntää, en enää kaihda katsees kosketusta, jo tiedän että joukosta vain olit yksi, että hulluutta on nuoruus - mutta silti, silti älä usko että turhaa oli kaikki ja että kaikki se on mennyt; turha luulo! Sillä minussa sinä elät: vinoissa on kravattini solmu, puhe kangertaa, tervehdyksiin vastaan miten sattuu. On kirjeistäni jäljellä vain silppu; silppuna on elämäni myös. Minussa siis elät, ja sinun on valta, iankaikkisesti, aamen.

toehto on ehkä se, että sillä tarkoitetaan nimeä Anna. Itsel- leni lause anna, ikuisesti edus- taa kuitenkin yhtä tärkeim- mistä asioista rakkaudessa. Ilman antamis- ta emme voi vaatia, että itse saisimme jo- tain. Rakkaus vaatii kummal- takin osapuol- lelta tietynlaista luopumista, it- sensä antamista ja itsekkyydes- tä luopumista.

Runon viimeinen säe on vai- kuttava. Se viimeistään todistaa, että minän tunteet ovat todella olleet vahvoja sinää kohtaan. ”Minussa siis elät, ja sinun on val-

ta, iankaikkisesti, aamen.” Viimeis- sessä säkeessä minä käyttää Raamatun Isä meidän -rukouk- sen viimeisiä sanoja tehosta- maan asiaansa. Mietityttää, yrit- täköhän minä sanoillaan rin- nastaa sinän jotenkin Jumalaan. Runo ei ole ”vanhanaikaisesti” mitallinen, vaan edustaa va- paampaa tyyliä. Siinä on käytetty runsaasti pilkkuja, lauseet ovat lyhyitä ja niitä mahtuukin monta yhteen virkkeeseen. Tässä ru- nossa on käytetty hyväksi sano- jen toistoa: ”silti, silti älä usko...”. Se antaakin runolle lisäpotkua tehostaen sanomaa. Vasemmal- le tasattu runon reuna antaa minulle kuvan, jossa jokin on selkä seinää vasten, kenties minä rakkautensa kanssa?

Elämän suuria kysymyksiä

Kuva: Antti Haapio

ESSI PETÄJÄNIEMI

Juice Leskisen runo ”Perim- mäiset kysymykset” on julkaistu 2002 kokoelmassa Ilonkor- juun aika. Nimensä mukaisesti runo kyselee perustavanlaatui- sia, vastausta vailla olevia kysy- myksiä. ”Perimmäiset kysymyk- set” ei ole tavanomainen eikä vanhanaikainen runo. Se on hy- vin pitkä; ulottuu toisellekin kirjan sivulle.

Runossa on yhteensä 15 eri kysymystä. Ei mitään muuta. Kysymykset ovat todellakin ”perimmäisiä”, kuten ”voisinko

ikipäivänä pukeutua solmioon”, ”voisinko oppia syömään parsaa” tai ”voisinko saavuttaa mestarin taidot korinpunonnan jalossa taidossa”. Jotkut kysymyksistä ovat pidempiä, jotkut lyhyempiä.

Runo on jaettu osiin kappalejaolla. Pidemmät kysymyk- set yltävät toiselle riville ja yhden rivin mitan ylittävä osa on aina sisennetty, mikä saa runon ul- koasun näyttämään melko sekavalta.

Viimeinen lause (ja samalla viimei- nen kysymys) on poikkeuksellisesti jaettu rivin- vaihdolla kolmeen osaan. ”Voisinko mitenkään kuvitella hakeutuvani intiimiin kanssakäymiseen naisen kanssa jonka tiedän äänestävän keskustaa”.

Sana ”kanssakäymiseen” on omalla rivillään, jolla on poik- keuksellisesti pidempi sisennys kuin millään muilla sisennetyillä riveillä. ”Naisen kanssa” -alka- va rivi on taas sisennetty nor- maalisti.

Koko muussa runossa vain yksi sana on sisennetty samoin kuin ”kanssakäymiseen”. Se on

PERIMMÄISET KYSYMYKSET

voisinko koskaan mennä naama peruslukemilla taekwondoharjoituksiin
voisinko ikäpäivänä pukeutua solmioon
voisinko pelata pöytätennistä tai keräillä postimerkkejä
voisinko millään suoriutua autokoulusta vaikka teoria sujuisi virheittä
voisinko oppia syömään parsaa
voisinko käyttää narkoottisia aineita enemmän kuin lääkäri määrää
voisinko lähteä edes joukkueen jäsenenä yrittämään Grönlannin poikkiihtoa
voisinko edes väkisin oppia Rauman murretta
voisinko enää juoda neljää pulloa Vermuth Biancoa ja käydä selvästi
voisinko saavuttaa mestarin taidot korinpunonnan jalossa taidossa
voisinko seistä punainen takki päällä hirviporukassa ja valehdella etten lainkaan palele
voisinko mälvätä laatikollisen öylättejä juomatta pisaraakaan
voisinko olla soittamatta sinulle
voisinko piruuttani unohtaa kuka olet, missä olemme tavanneet ja mitä kaikkea tästä mahdollisesti seuraa
voisinko mitenkään kuvitella hakeutuvani intiimiin kanssakäymiseen naisen kanssa jonka tiedän äänestävän keskustaa

”määrää” edellisellä sivulla. Täl- lä tavalla irtonaisena ja vailla selkeää tarkoitusta (kysymys on vain hieman yli rivin mittai- nen - ei suinkaan kolmea) saa lyhemmän sisennyksen näyttä- mään enemmän virhelyönniltä kuin tarkoituksenmukaiselta

tehokeinolta. Viimeinen lause toimii myös eräänlaisena tunnelman rikko- jana. Juicen teksteille näyttää olevan tyyppillistä tällainen ra- kenne. Ensimmäinen siis luodaan jokin tunnelma - yleensä herkempi kuin sitä kuvailevat sanat oike-

astaan edes antaisivat myöten. Lopuksi jo hatara tunnelma sär- jetään täydellisesti jollakin kohtuullisen groteskillä ilmauk- sella.

Runossa ei ole ollenkaan väli- merkkejä. Pilkkujen paikat om- mottavat tyhjyyttään ja jopa ky- symysmerkit puuttuvat, vaikka nimenomaan kysymyksistä on kyse koko hommassa. Tämä ei ainakaan helpota tai kevennä lukijan työtä, ja saa tekstin vai- kuttamaan hutaistulta ja vii- meistelemättömältä. Isoja alku- kirjaimiakaan ei löydy kuin eris- nimistä: Rauma, Grönlanti ja Vermouth Bianco.

Runosta löytyy muutamia poikkeuksellisia murteellisia sanoja. Ne ovat itse asiassa oi- kein piristäviä ja hauskoja kai- ken pintaliidon seassa. Esimer- kiksi ”ikipäivänä” ja ”mälvätä” edustavat puhetta kansan suus- ta.

Runon kertoja on minäkerto- ja, joka ilmeisesti tuntee itse- stään suurta epävarmuutta, kos- ka kyselee, voisiko tehdä sitä ja tätä. Minän lisäksi runossa on kaksi muutakin henkilöä; sinä, sekä ”nainen jonka tiedän ää- nestävän keskustaa”. Näiden kahden ihmisen ja minäkertojan suhteesta ei kerrota lukijalle paljon mitään. Sinän kanssa mi- nällä on ainakin hetken verran yhteistä menneisyyttä, keskus- taa äänestävän naisen kanssa

suhde on vain jonkin verran to- dennäköinen ja vasta edessä- päin.

Leskisen runo ei oikeastaan millään tavalla muistuta runoa. Se on vain liuta erikoisia kysy- myksiä yhdistettynä pätkäksi tekstiä. Loppusointujakaan ei ole minkäänlaisia. Hankala tätä tekstiä on silti luokitella kuulu- vaksi mihinkään muuhunkaan kirjallisuudenlajiin, joten kai se sitten on runo. Lisäksi luulen, että kirja, jossa se on julkaistu on runokokoelma, vaikka sisäl- tääkkin myös aforismeja ja kum- mallisia huumorikäännöksiä Katekismuksen kymmenestä käskystä à la Leskinen.

Leskisen suuret kysymykset ovat ja myös jäävät vaille vasta- uksia, aivan kuin eräs toinen kuuluisa ”perimmäinen kysy- mys elämästä, maailman kaik- keudesta ja kaikesta sen sellai- sesta”. Viimeksi mainittuun toisin on kaikesta huolimatta olemassa vastaus (42) se ei vain ole kovin informatiivinen. Var- maankin se, joka Leskisen kysy- myksiin osaa vastata, voi ottaa pikaisesti yhteyttä sekä kirjaili- jaan itseensä että yllekirjoitta- neeseen.